

RADĪŠANAS PAMATS – PIRMĀ MOZUS GRĀMATA. 2. DAĻA

Sabata pēcpusdienai

NEDĒĻAS PĒTĪJUMIEM:

Īj 26:7–10; 1Moz 1.–2. nod., 5. nod., 11. nod.; 1L 1:18–27; Mt 19:4, 5; Jņ 1:1–3.

ATMIŅAS PANTS:

“Debesis daudzina Dieva godu, un izplatījums izteic Viņa roku darbu” (Ps 19:1).

Daudzi izcili domātāji ir iedvesmojušies no Rakstiem, pētot Dieva radīto pasauli. Rezultātā radās modernā zinātne. Johanness Keplers, Īzāks Ņūtons, Džons Rejs, Roberts Boils (Robert Boyle) un citi izcili zinātnieki ticēja, ka viņu darbs atklāj vēl vairāk par Dieva radīšanas darbu.

Tomēr pēc Franču revolūcijas 19. gs. zinātne sāka pāriet no teistiskā pasaules uzskata uz naturālismu un materiālismu, kur bieži vien vispār nav vietas pārdabiskajam. Čārlzs Darvins popularizēja savas filosofiskās idejas grāmatā “Sugu izcelšanās” (1859). Kopš tā laika zinātne ir arvien vairāk attālinājusies no Bībeles pamata, kā rezultātā radies cits, radikāls radīšanas stāsta skaidrojums.

Vai Bībele māca antīku, nezinātnisku skatījumu uz kosmoloģiju? Vai Bībeles ziņojums bija vienkārši aizgūts no apkārtējām pagānu tautām? Vai Bībele bija kultūras ziņā ierobežota laikā un telpā, vai arī tās inspirētā būtība padara augstākus mūsu uzskatus par izcelsmi, atklājot tos kā pilnīgu dievišķo meistarību? Šie ir daži no jautājumiem, ko mēs aplūkosim šīs nedēļas tēmā.

Lūdzu, iepazīsties ar šīs nedēļas tēmu, lai sagatavotos Bībeles izpētei 30. maijā.

Plakana zeme?

Ir vispārpieņemts uzskats, ka daudzi senajā pasaulē domāja, ka zeme ir plakana. Lielākā daļa cilvēku tomēr dažādu pamatotu iemeslu dēļ saprata, ka zeme ir apaļa. Taču ir cilvēki, kas līdz pat šai dienai apgalvo, ka zeme bija plakana.

Izlasi Atkl 7:1 un 20:7, 8. Kāds ir šo pantu konteksts? Vēl svarīgāk, vai tie māca, ka zeme ir plakana? _____

Jānis, šo pantu autors, raksta gala laika pravietojumu, aprakstot četrus Debesu eņģeļus “stāvam četros zemes stūros, turot četrus zemes vējus” (Atkl 7:1). Viņš atkārtoja vārdu “četri” trīs reizes, lai savienotu eņģeļus ar četriem kompasu punktiem.

Īsāk sakot, viņš vienkārši izmanto tēlainu valodu, kā to arī mēs darām, piemēram, sakot “saule riet” vai vējš “cēlās no austrumiem”. Apgalvot, ka šie pravietiskie panti ir skaidrojami burtiski, ja konteksts liecina par tēlainu norādi uz ziemeļiem, dienvidiem, austrumiem un rietumiem, nozīmē izraut šos pantus no konteksta un teikt, ka tie māca kaut ko citu, nevis to, ko tie māca. Galu galā, kad Jēzus teica: “Jo no sirds iziet jaunas domas, slepkavība, laulības pārkāpšana, nešķīstība, zādzība, nepatiesa liecība, zaimi” (Mt 15:19), Viņš nerunāja par cilvēku fizioloģiju vai burtiskā nozīmē cilvēka sirdi. Viņš izmantoja tēlainu izteiksmes līdzekli, lai izteiktu morālu domu.

Izlasi Īj 26:7–10 un Jes 40:21, 22. Ko tie māca mums par zemes būtību? _____

Īj 26:7 zeme ir attēlota kā iekārta Visumā: “Viņš ir tas, kas izpleš zemes ziemeļus pāri tukšumam, kas tur zemi uzkārtu ne pie kā.” Zeme ir ‘aplis’ jeb ‘lode’ (Īj 26:10, NASB). Jes 40:22 apliecina: “Viņš ir tas, kas sēž augstībā pār zemes apli, un tās iedzīvotāji ir niecīgi kā siseņi. Viņš ir tas, kas izklāj debesis kā segu” (NKJV).

Iedomājies sevi kāda cilvēka vietā, kas dzīvoja pirms tūkstoš gadiem. Kādi tev būtu pierādījumi tam, ka zeme griežas? Vai arī tu uzskatītu par pārliecinošākiem pierādījumus, ka tā nekustas? Kādus pierādījumus tu atrastu, ka tā ir plakana vai apaļa? _____

Radišana antīkajā literatūrā

Arheologi ir atraduši tekstus no senās Ēģiptes un Tuvajiem Austrumiem, kas satur pirmatnējos stāstus par radišanu un plūdiem. Tie ir likuši dažiem domāt, ka radišanas ziņojums Bībelē ir aizgūts no šīm kultūrām vai kaut kādā ziņā no tiem atkarīgs. Bet vai tiešām tā ir?

Izlasi 1Moz 1:2–4 un pēc tam izlasi šos izvilkumus no babiloniešu eposa: “Kad dievi cilvēku vietā/ darīja darbu, nesa nastas/ dievu nasta bija pārāk liela/ darbs pārāk grūts, sarežģījumu pārāk daudz/ [...] ‘Lai dieviete rada atvasi/ un lai cilvēki nes dievu nastas!’ [...] dievu, kam bija saprāts./ viņi sanāksmē nogalināja./ Nintu sajauca mālu/ ar savu miesu un asinīm [...]” (Stephanie Dalley “Myths from Mesopotamia: Creation, the Flood, Gilgamesh, and Others” (New York: Oxford University Press, 1989), 9., 14., 15. lpp.) Kādas atšķirības tu redzi? _____

Lai gan abi stāsti ir līdzīgi (piem., pirmie cilvēki veidoti no māla), atšķirības ir daudz redzamākas.

(1) babiloniešu eposā cilvēks strādā dievu labā, lai dievi varētu atpūsties. Bībeles radišanas stāstā teikts, ka Dievs rada zemi un visu, kas tajā ir, cilvēkam kā radišanas augstākajam mērķim, un tad Viņš atpūšas kopā ar viņiem. 1Moz grāmatā cilvēki arī tiek ielikti dārzā un aicināti būt sadraudzībā ar Dievu un rūpēties par Viņa radiību – šāda ideja babiloniešu eposā nav atrodama.

(2) Babiloniešu eposā mazāks dievs tiek nogalināts un viņa asinis sajauktas ar mālu, lai izveidotu septiņus vīriešus un sievietes. Bībeles radišanas stāstā pirmo Ādamu intīmā gaisotnē izveido Dievs, kas iepūš viņā dzīvību, un sieviete tiek “veidota” vēlāk, lai tā būtu viņa ‘palīgs’. Dievs neradīja Ādamu un levu no nogalināta dieva asinīm.

(3) Bībeles radišanas ziņojumā nav konflikta vai vardarbības pazīmju, kā tas ir babiloniešu eposā.

Bībeles ziņojums ir cildens, attēlojot visvarenu Dievu, kas nodrošina cilvēcei cēlu mērķi pilnīgā pasaulē. Šī radikālā atšķirība ir likusi pētniekiem nonākt pie secinājuma, ka šie galu galā ir ļoti atšķirīgi radišanas ziņojumi.

Ir cilvēki, kas apgalvo, ka cauri laikmetiem radišanas un plūdu stāsti ir nodoti nākamajām paaudzēm, brīvi balstoties uz to, kas patiešām ir noticis (tāpēc ir kaut kas līdzīgs), bet ar laiku tie ir sagrozīti. Turpretī Mozus, Svētā Gara inspirēts, atklāja to, kas patiešām notika. Kāpēc šis paskaidrojums ir labāks izskaidrojums tam, kāpēc ziņojumi ir līdzīgi, nekā ideja, ka Mozus būtu kaut ko aizguvis no šiem pagānu stāstiem? _____

Radīšanas stāsts pret pagānu mītiem

Radīšanas stāsts, tā vietā, lai būtu atkarīgs no seno pagānu radīšanas mītiem, ir sarakstīts tādā veidā, kas atspēko šos mītus un nodala no tiem Dievu Radītāju.

Izlasi 1Moz 1:14–19. Kā ir aprakstīts tas, kas rodas ceturtajā dienā, un kādas ir to funkcijas?

Jēdzieni “saule” un “mēness” ar nodomu nav lietoti, jo to nosaukumi ebreju valodā bija saules un mēness dievu vārdi senajos Tuvajos Austrumos un Ēģiptē (vai arī cieši saistīti ar šiem vārdiem). Vārdi “lielāka gaisma” un “mazāka gaisma” parādīja, ka tie tika radīti īpašām funkcijām: “Tie lai ir par zīmēm un laikiem, un dienām, un gadiem, un tie lai ir par spīdekļiem debess velvē gaismot pār zemi” (1Moz 1:14, 15). Tas ir, pants ļoti skaidri parāda, ka saule un mēness nebija dievi, bet bija radīti objekti ar īpašām dabiskām funkcijām, tieši tā, kā mēs tos uztveram mūsdienās.

Izlasi 1Moz 2:7, 18–24. Kā Dievs ir cieši iesaistīts Ādama un levas radīšanā? _____

Seno Tuvo Austrumu mīti vienbalsīgi attēlo cilvēka radīšanu kā vēlāku domu, kas radusies, mēģinot atbrīvot dievus no smagā darba. Šai mītu idejai pretēja ir Bībeles doma, ka cilvēkam ir jāpārvalda pasaule kā Dieva izpilddirektoram. Cilvēka radīšana nebija vēlāk prātā ienākusi doma. Teksts norāda, ka viņi bija radīšanas stāsta kulminācija, vēl skaidrāk izceļot to, cik atšķirīgi patiesībā ir pagāniskie un Bībeles ziņojumi.

Tādējādi 1Mozus grāmata ir kā neitralizējošs līdzeklis pret senās pasaules mītiem. Mozus izmantoja noteiktus terminus un idejas, kas nav savienojamas ar pagānu konceptiem. Un viņš to darīja, vienkārši izsakot Bībeles izpratni par realitāti un par Dieva lomu un nolūku radīšanā.

Pirms tūkstošiem gadu Bībeles radīšanas stāsts nebija saskaņā ar valdošo kultūru.

Mūsdienās Bībeles radīšanas stāsts arī nesaskan ar valdošo kultūru. Kāpēc mums nevajadzētu būt pārsteigtiem? _____

Radišana un laiks

Izlasi 1Moz 5. un 11. nodaļu. Kā Bībele izseko cilvēka vēsturei no Ādama līdz Noam un no Noa līdz Ābrahāmam? _____

Ir viens elements, kas šos Bībeles ciltsrakstus padara unikālus: tie satur laika elementu, liekot dažiem zinātniekiem saukt tos atbilstoši par “hronoloģiskajiem ciltsrakstiem”. Tie satur izcelsmes informācijas savienošo mehānismu, nosaucot arī laiku, piemēram, “kad Persona Viens bija dzīvojis x gadus, tā kļuva par tēvu Personai Divi. Un Persona Viens, pēc tam, kad bija kļuvusi par tēvu Personai Divi, dzīvoja y gadus un bija tēvs vēl citiem dēliem un meitām.” 5. nodaļā pievienota frāze: “Un visas Personas Viens dienas bija z gadi.”

Šis savienošais mehānisms nepieļauj kādas paaudzes izdzēšanu vai pievienošanu. 1Moz 5. un 11. nodaļa satur nepārtrauktu pēcnācēju līniju, kā apstiprina 1L 1:18–27, kurā nav pievienotu vai iztrūkstošu paaudžu. Šādā veidā Bībele izskaidro pati sevi.

Gandrīz 2000 gadus jūdu un kristiešu komentētāji ir skaidrojuši šos pantus, lai attēlotu vēsturi un precīzi noteiktu plūdu datumu un zemes vecumu, vismaz sākot no septiņām radišanas dienām, kā tās attēlotas 1Moz 1. un 2. nodaļā.

Pēdējos gadu desmitus ir bijuši mēģinājumi citādi izskaidrot 1Moz 5. un 11. nodaļu, lai pielāgotu garākus laikmetus tam, kā tiek skaidroti daži arheoloģiski un vēsturiski dati (un to dara kļūdaini cilvēki). Tas rada nopietnus jautājumus par to, cik uzticams ir Bībeles ziņojums.

Bet, ja mēs saprotam Dieva laika konceptu un tā progresiju vēsturē, mums ir jāatzīst, ka šis divas nodaļas “gan vēsturiski, gan teoloģiski saista Ādamu ar pārējiem cilvēkiem un Dievu ar cilvēku laika un telpas sniedzamības robežās. 1Moz 5. nodaļa un 11:10–26 nodrošina laika ietvaru un cilvēku ķēdi, kas saista Dieva ļaudis ar cilvēku, ko Dievs radīja sešu radišanas dienu noslēgumā.” (Gerhard F. Hasel, “The Meaning of the Chronogenealogies of Genesis 5 and 11,” *Origins* 7/2 [1980], 69. lpp.)

Lai gan šie panti Vecajā Derībā ir rakstīti labu un svarīgu iemeslu dēļ, ko Pāvils saka 1Tim 1:4 un Tit 3:9, kas liek mums būt piesardzīgiem, runājot par šādiem pantiem? _____

Radīšana Rakstos

Izlasi šos pantus Bībelē un uzraksti, kā katrs no šiem rakstniekiem atsaucas uz 1Moz 1.–11. nod.

Mt 19:4, 5 _____

Mk 10:6–9 _____

Lk 11:50, 51 _____

Jņ 1:1–3 _____

Apd 14:15 _____

Rm 1:20 _____

2kor 4:6 _____

Ef 3:9 _____

1Tim 2:12–15 _____

Jēk 3:9 _____

1Pēt 3:20 _____

Jūdās 11, 14 _____

Atkl 2:7, 3:14, 22:2, 3 _____

Jēzus un visi Jaunās Derības rakstnieki atsaucas uz 1Moz 1.–11. nod. kā uz uzticamu vēsturi. Jēzus runā par Mozus rakstiem un vīrieša un sievietes radīšanu (Mt 19:4). Pāvils atkārtoti izmanto radīšanas ziņojumu, lai pamatotu teoloģiskās domas, ko viņš izsaka savās vēstulēs. Viņš Atēnu mācītājiem vīriem paziņoja: “Dievs, kas radījis pasauli un visu, kas tanī, būdams debess un zemes Kungs, nemājo rokām celtos tempļos” (Apd 17:24). Šādi Jaunās Derības rakstnieki balstījās uz 1Mozus grāmatas fundamentālo raksturu, lai parādītu mūsdienu lasītājam šī burtiskā notikuma nozīmi.

Izlasi, piemēram, Rm 5. nodaļu. Vairākas reizes Pāvils tiešā veidā saista Ādamu un Jēzu (sk. Rm 5:12, 14–19). Tas ir, viņš pieņem vēsturiskā Ādama burtisko eksistenci, statusu, kas būtībā izzūd, ja evolucionārais izcelsmes modelis aizstāj burtisku šo pantu izpratni.

Ja Jaunās Derības rakstnieki, Svētā Gara un paša Jēzus inspirēti, raudzījās uz radīšanas ziņojumu kā uz uzticamu vēsturi, kāpēc būtu muļķīgi mums balstīties uz kritišu, kļūdainu cilvēku izteikumiem? _____

TĀLĀKIEM PĒTĪJUMIEM:

Gerald A. Klingbeil, editor “The Genesis Creation Account and Its Reverberations in the Old Testament” (Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 2015).

“Bībele ir visaptverošākā un vispamācošākā vēsture, kāda cilvēkiem ir. Tā ir nākusi no mūžīgās patiesības svaigā avota, un dievišķā roka ir saglabājusi tās šķīstumu visos laikmetos. [...] Tikai šeit mēs varam atrast cilvēces vēsturi, kas nav cilvēka aizspriedumu un lepnuma apraiņa.” (Elena Vaita “Liecības draudzei” 5. sēj., 25. lpp.)

“Man rādīja, ka bez Bībeles vēstures ģeoloģija neko nevar pierādīt. Zemē atrastās paliekas sniedz pierādījumus lietu stāvoklim, kas atšķiras daudzējādā ziņā no tagadējā. Bet to eksistences laiks un tas, cik ilgu laiku šīs lietas ir atradušās zemē, ir jāsaprot, tikai ņemot vērā Bībeles vēsturi. Var likties nevainīgi izteikt varbūtības, kas ir ārpus Bībeles vēstures, ja mūsu pieņēmumi nav pretī faktiem, kas atrodami Svētajos Rakstos. Bet, ja cilvēki atmet Dieva vārdu jautājumā par radīšanas vēsturi un mēģina izvērtēt Dieva radīšanas darbus pēc dabas principiem, viņi atrodas bezgalīgā nedrošības okeānā. Tieši kā Dievs paveica radīšanas darbu sešās burtiskās dienās, Viņš mirstīgiem cilvēkiem nekad nav atklājis. Viņa radošie darbi ir tikpat neaptverami kā Viņa eksistence.” (Elena Vaita “Spiritual Gifts” 3. sēj., 93. lpp.)

JAUTĀJUMI PĀRRUNĀM:

1. Zinātniskie skaidrojumi par tagadējo realitāti – kas ir aplūkojama, dzirdama, redzama, pārbaudāma un vēlreiz pārbaudāma – ir pilni ar debatēm un domstarpībām. Kāpēc tad tik daudz cilvēku nešauboties pieņemt katru zinātnisko paziņojumu par notikumiem, kas it kā risinājušies pirms miljoniem, varbūt pat miljardiem gadu?

2. Mūsdienin zinātne darbojas ar pieņēmumu (kas pēc būtības ir saprātīgs), ka nevar izmantot pārdabiskus līdzekļus, lai izskaidrotu dabiskus notikumus. Tas ir, tu nevari mēģināt izskaidrot, piemēram, bada apstākļus, paziņojot, ka ragana ir nolādējusi zemi. Tomēr kādi ir šīs pieejas ierobežojumi, ja runa ir par radīšanas ziņojumu, kā tas aprakstīts 1Moz grāmatā? Citiem vārdiem, Bībeles radīšanas ziņojums bija pārdabisks notikums. Ja automātiski izslēdz pārdabisko kā radīšanas līdzekli, kāpēc jebkurš cits skaidrojums būs nepareizs?